ប្រឡងជ្រើសរើសគ្រូបង្រៀនកម្រិតមូលដ្ឋាន

សម័យប្រឡង ថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩

អត្ថាភិណៈ

មុខវិជ្ជា ប្រវត្តិវិទ្យា

២ពិន្ទុ **១-ព្រះបាទអង្គឌួង(ផ្នង) មានតួនាទីក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាដូចជា៖**

- **នយោបាយក្រៅប្រទេស**
  - ផ្តើមគំនិតធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយចាក់ង ដើម្បីបញ្ចៀសប្រទេសកម្ពុជាឱ្យរួចផុតពីការត្រួតត្រា ពី សំណាក់ សៀម និងយួន
- **កំណែទម្រង់**
  - វិស័យរដ្ឋបាល: មានការរៀបចំរដ្ឋបាលខេត្ត ស្រុក ខណ្ឌ
  - វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ: បង្កើតរូបិយបណ្ណសម្រាប់ប្រើប្រាស់
  - វិស័យវប្បធម៌:
    - បង្កើតសាលារៀនតាមវត្ត
    - លើកទឹកចិត្តគ្រូបង្រៀនកវីបណ្ឌិត ដោយព្រះអង្គផ្ទាល់ជាអ្នកនិពន្ធ ដូចជារឿង ចំប៉ាថោង...
  - វិស័យសេដ្ឋកិច្ច:
    - មានប្រើរូបិយបណ្ណជាមធ្យោបាយក្នុងការដោះដូរ សម្រួលការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម ទាក់ទាញ ឈ្មួញ ចិន ឥណ្ឌា
    - កសាងកំពង់ផែកំពត
    - កសាងផ្លូវពីឧដុង្គទៅកំពត
  - វិស័យពន្ធដារ
    - បង្កើតឱ្យមានរបបភាស៊ី ផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យផ្ទៀបចំថវិកាមួយដែលមានតុល្យភាព
    - ព្រះអង្គបញ្ជាមិនឱ្យគេដំឡើងពន្ធ។
  - វិស័យសង្គម
    - ព្រះអង្គហាមមន្ត្រីមិនឱ្យឆឹកស្រា អ្នកណាផក់អាភៀនត្រូវបណ្តេញចោល
    - ព្រះអង្គហាមមិនឱ្យធ្វើឆ្នស់បិទជិតស្ទឹង
    - ព្រះអង្គកាត់បន្ថយក្បួនដង្ហែរបស់មន្ត្រីធំៗ
    - ព្រះអង្គបញ្ជាឱ្យគេសង់សាលាឆទានដើម្បីយាងទៅចែកចាយ សម្ភ ដល់ ប្រជារាស្ត្រក្រីក្រ
- **សាសនា**
  - ព្រះអង្គបានពិភាក្សាជាមួយព្រះសង្ឃអំពីបញ្ហាសាសនានិងអក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ហើយព្រះអង្គបាន យកចិត្តទុកដាក់លើធម្មយុត្តិកនិកាយ
  - ទំនុកបម្រុងព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយកសាងវត្តអារាម
- **ចំណុចគ្រឹមត្រូវផ្សេងៗទៀត**

៨ពិន្ទុ **២ +ក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ពិភពលោកត្រូវបានបែងចែកជាពីរប្លុកដោយសារ៖**

- ការបែងចែកផលប្រយោជន៍ មិនស្មើគ្នាក្រោយសង្គ្រាម ដើម្បីមអនុត្តរភាព

តាមសន្និសីទក្រុងយ៉ាល់តា និងសន្និសីទ ពតស្តាំ(Potsdam) ឆ្នាំ១៩៤៥ ស្តីពីការបែងចែកទ្វីបអឺរ៉ុបក្រោយសង្គ្រាមលោកលើកទី២

- ការបែងចែកទឹកដីអាល្លឺម៉ង់ដោយមហាអំណាចទាំងបួន ជាបួនតំបន់កាន់កាប់
- ការបែងចែកទីក្រុងប៊ែរឡាំងជាបួនផ្នែក
- ភាពទ័លច្រកផ្នែកនយោបាយ និងភាពប្រៃជាគ្នា នៃមហាអំណាចសម្ពន្ធមិត្ត ដែលធ្វើឱ្យដំណោះស្រាយពីបញ្ហាអាល្លឺម៉ង់ ត្រូវបរាជ័យ
- សូវៀតសន្យាវាយជប៉ុន និងធ្វើឱ្យជប៉ុនបរាជ័យក្រោយអាល្លឺម៉ង់ចាញ់សង្គ្រាម៣ខែ

❖ ឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី២(១៩៣៩-១៩៤៥)

- នៅក្នុងសង្គ្រាមប្រទេសនៅទ្វីបអឺរ៉ុបភាគច្រើនគ្រប់គ្រងដោយអាល្លឺម៉ង់
- នៅចុងបញ្ចប់នៃសង្គ្រាមប្រទេសនៅទ្វីបអឺរ៉ុបមួយចំនួន ត្រូវរំដោះដោយសូវៀត និងអាមេរិក
- សេដ្ឋកិច្ចទ្វីបអឺរ៉ុបចុះទន់ខ្សោយ ងាយទទួលរងឥទ្ធិពល ហើយអឺរ៉ុបត្រូវពឹងផ្អែកលើជំនួយអាមេរិក និងសូវៀត

❖ **ការប្រជែងគ្នារបស់មហាអំណាចពីរគឺ សហរដ្ឋអាមេរិក និងសហភាពសូវៀត**

- នៅក្នុងសង្គ្រាម មហាអំណាចសហរដ្ឋអាមេរិក អង់គ្លេស និងសហភាពសូវៀត បានរួបរួមគ្នាប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងណាស៊ីអាល្លឺម៉ង់ តែមហាអំណាចទាំងនេះមានលក្ខណៈផ្ទៃកគ្នាទាំងស្រុងទាំងផ្នែកមនោគមវិជ្ជានយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ច
- ការមិនទុកចិត្តគ្នារវាងសហរដ្ឋអាមេរិក និងសហភាពសូវៀតនៅចុងបញ្ចប់នៃសង្គ្រាម
- ការប្រជែងមនោគមវិជ្ជា នយោបាយ បែបប្រជាធិបតេយ្យសេរី និងកុម្មុយនីស្ត
- ការប្រជែងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច តាមបែបមូលធននិយម និងសង្គមនិយម
- ការប្រជែងផ្នែកសព្វាវុធ អាវុធនុយក្លេអ៊ែរ ព្រមទាំងការប្រជែងបច្ចេកវិទ្យា និងការទូត
- ឥទ្ធិពលកុម្មុយនីស្តបានរីកសាយដាលយ៉ាងរហ័សនៅអឺរ៉ុប និងទូទាំងពិភពលោក ធ្វើឱ្យមានការប្រជែងពីអាមេរិក
- អឺរ៉ុបបែកខាងកើតត្រូវរំដោះដោយសូវៀតក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៤៤-១៩៤៥ បានធ្លាក់ក្រោមឥទ្ធិពលកុម្មុយនីស្តសូវៀត និងក្រោយមកប្រកាន់យកបបកុម្មុយនីស្តតាមបែបសូវៀត
- អឺរ៉ុបខាងលិចត្រូវបានរំដោះដោយអង់គ្លេស និងអាមេរិក ព្រមទាំងសម្ពន្ធមិត្តខាងលិចក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៤៤-១៩៤៥ បានប្រកាន់យកបបប្រជាធិបតេយ្យសេរី
- ទ្រីស្តីទ្រូម៉ាន់ និងផែនការម៉ាសាល ឆ្នាំ១៩៤៧ អាមេរិក អនុវត្តនយោបាយទប់ទល់ និងរុញច្រានបបកុម្មុយនីស្ត

+ពន្យល់សង្គ្រាមត្រជាក់៖

- សង្គ្រាមត្រជាក់គឺជាការប្រឈមមុខជាក់ស្តែងរវាងសហរដ្ឋអាមេរិក(ប្លុកសេរី)ជាមួយសហភាពសូវៀត (ប្លុកកុម្មុយនីស្ត) ផ្នែកមនោគមវិជ្ជានយោបាយ បច្ចេកវិទ្យា សព្វាវុធ សេដ្ឋកិច្ច ការទូត។
- សង្គ្រាមត្រជាក់បានធ្វើឱ្យពិភពលោកត្រូវបែងចែកពីរប្លុក គឺប្លុកសង្គមនិយម និងប្លុកមូលធននិយម។
- សង្គ្រាមនេះបានបង្កើតឱ្យមានជម្លោះ និងវិបត្តិជាច្រើននៅលើពិភពលោក ដូចជាវិបត្តិនៅ អាល្លឺម៉ង់ សង្គ្រាមនៅឧបទ្វីបកូរ៉េ វិបត្តិព្រៃកជីកស៊ុយអេ វិបត្តិនៅគុយបា សង្គ្រាមវៀតណាម។
- សង្គ្រាមនេះត្រូវបានបញ្ចប់នៅពេលដែលសហភាពសូវៀតដួលរលំ នៅឆ្នាំ១៩៩១

❖ **ចំណុចត្រឹមត្រូវផ្សេងៗទៀត**

៣-អធិប្បាយពីគោលនយោបាយ«អព្យាក្រឹត» នៅក្នុងកំឡុងទស្សវត្សរ៍ទី៦០ ជំនាន់សង្គមរាស្ត្រនិយមរបស់សម្តេចនរោត្តម សីហនុ៖

❖ អត្ថន័យនៃនយោបាយ«អព្យាក្រឹត» ក្នុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមមានន័យថាជានយោបាយដែលមិនចូលបក្សសម្ពន្ធណាមួយរវាងប្លុកកុម្មុយនីស្ត និងប្លុកសេរី។

❖ **ទំនាក់ទំនងជាមួយប្លុកសេរី**

- ទំនាក់ទំនងជាមួយប្លុកសេរី មានការធ្លាក់ចុះបន្ទាប់ពីមានការទន្ទ្រានចូលទឹកដីខេត្តស្ទឹងត្រែងរបស់កម្ពុជា ដោយខុសច្បាប់ពីសំណាក់កងទ័ពវៀតណាមខាងត្បូង នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៥៨ ហើយពុំមានការអើពើពីសំណាក់សហរដ្ឋអាមេរិក
- ការប៉ុនប៉ងទម្លាក់សម្តេចនរោត្តម សីហនុ នៅឆ្នាំ១៩៥៩ មានជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយ CIA របស់សហរដ្ឋអាមេរិក
- នៅត្រឹមឆ្នាំ១៩៦២ ថៃ និងវៀតណាមខាងត្បូងកាន់តែគំរាមកំហែងខ្លាំងមករលើបូរណភាពទឹកដីកម្ពុជា។ នៅខែតុលា ឆ្នាំ១៩៦២ អ្នកតំណាងថៃនៅអង្គការសហប្រជាជាតិ បានទាមទារយកទឹកដី ចាត់ដំបងសៀមរាប និងកំពង់ធំ ពីខ្មែរ ចំណែកយន្តហោះរបស់វៀតណាមខាងត្បូង បានទម្លាក់គ្រាប់បែកទៅលើភូមិខ្មែរជាច្រើននៅតាមជាយដែន។
- នៅឆ្នាំ១៩៦៣ រាជរដ្ឋាភិបាល ដែលដឹកនាំដោយសម្តេចនរោត្តម សីហនុ បានឈប់ទទួលជំនួយយោធាពីសហរដ្ឋអាមេរិក ដែលមានតម្លៃជាង្រាក់ចំនួន១៥ ភាគរយនៃថវិកាជាតិ
- ចាប់ពីកិច្ចប្រជុំកំពូលនៃទីក្រុងបានឌុង ឆ្នាំ១៩៥៥ មក កម្ពុជាបានបត់ឆ្វេងទៅជាមួយពួកកុម្មុយនីស្ត ហើយក៏ចេះតែ ឃ្លាតឆ្ងាយពីលោកសេរីបន្តិចម្តងៗ រហូតឈានទៅដល់ការផ្តាច់ទំនាក់ទំនងការទូតទាំងស្រុងជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកនៅឆ្នាំ ១៩៦៥។
- នៅថ្ងៃទី២ ដល់ថ្ងៃទី៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៦៧ មានដំណើរទស្សនៈកិច្ចរបស់លោកជំទាវ Lacqueline Kennedy មកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ ដែលចាប់ពីពេលនោះបរិយាកាសរវាងសហរដ្ឋអាមេរិក និងកម្ពុជាកាន់តែប្រសើរឡើងវិញ។ លទ្ធផលនាំមកនូវការបើកស្ថានទូតជាថ្មីឡើងវិញនាថ្ងៃទី១៦ សីហា ១៩៦៩។
- នៅចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៦០ សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុបានប្តូរគោលនយោបាយពីមុន ទ្រង់បានផ្តើមស្ថាបនាសម្ពន្ធភាពការទូតជាថ្មីជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក ដោយអនុញ្ញាតឱ្យអាមេរិកទម្លាក់គ្រាប់បែកលើផ្លូវលំហូជីមិញ ហើយបានតែងតាំងលោកសេនាប្រមុខលន់ នល់ ដែលតែងតែប្រឆាំងនឹងលទ្ធិកុម្មុយនីស្តជានាយករដ្ឋមន្ត្រីថ្មី។

❖ **ទំនាក់ជាមួយប្លុកកុម្មុយនីស្ត**

- នៅក្នុងសន្និសីទទីក្រុងបានឌុង ឆ្នាំ១៩៥៥ សម្តេចនរោត្តម សីហនុ បានជួបនឹងមេដឹកនាំសំខាន់ៗដែលពេលនោះពួកគេបានអូសទាញឱ្យកម្ពុជានៅជាប្រទេសអព្យាក្រឹត។ ក្នុងពេលនោះផងដែរ សម្តេចក៏បានជួបនឹងមេដឹកនាំចិន ជូ អេនឡាយ វៀតណាមខាងជើង ជាម ភ៉ាន់ដុង។
- នៅឆ្នាំ១៩៥៦ សម្តេចនរោត្តម សីហនុ បានយាងទៅធ្វើទស្សនកិច្ចនៅប្រទេសចិន ដោយបានចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចព្រមព្រៀងមិត្តភាពកម្ពុជា-ចិន។ តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងបានផ្តល់ឱកាសឱ្យពួកវៀតកុង បង្កើតទីស្នាក់ការភូមិភាគ របស់គេនៅក្រុងភ្នំពេញ ក្នុងឆ្នាំ១៩៥៧។

- នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៥៨ ប្រទេសកម្ពុជា បានភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងទូតជាមួយប្រទេសចិនកុម្មុយនីស្ត
- ខណៈពេលផ្តាច់ជំនួយពីអាមេរិក ប្រទេសចិន និងវៀតណាមកុម្មុយនីស្ត បានសន្យាថានឹងផ្តល់ជំនួយដើម្បីជួយជ្រោមជ្រែងសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ប៉ុន្តែអ្វីៗទាំងនោះគ្រាន់តែជាការសន្យាប៉ុណ្ណោះ ផ្ទុយទៅវិញពួកគេបានជាន់ឈ្លីសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាឱ្យធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង ព្រមទាំងបង្កវិបត្តិនយោបាយគាំទ្រខ្មែរក្រហម ឱ្យប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាលសង្គមរាស្ត្រនិយម
- កម្ពុជា បានអនុញ្ញាតឱ្យកងទ័ព វៀតណាមខាងជើង យៀកកុង ប្រើប្រាស់ទឹកដីខ្មែរនៅតំបន់ភូមិភាគខាងកើតប្រទេស និងផ្តល់ស្បៀង គ្រឿងសព្វាវុធយុទ្ធភណ្ឌដល់យៀកកុង យៀកណាមខាងជើងផង។ ចាប់ពីពេលនោះមកកម្ពុជាបានធ្លាក់ខ្លួនយ៉ាងជ្រៅផងដែរទៅក្នុងសង្គ្រាមឥណ្ឌូចិនលើកទី២។
- កងទ័ពកុម្មុយនីស្ត បានប្រើប្រាស់ទឹកដីកម្ពុជាភាគឦសាន និងខាងកើតដើម្បីចល័តទ័ពមកវាយវៀតណាមខាងត្បូង ហើយប្រើប្រាស់កំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ និងផ្លូវជាតិលេខ៤ សម្រាប់ដឹកជញ្ជូនស្បៀង និងសម្ភារសឹកទៅផ្គត់ផ្គង់កងទ័ពវៀតណាមខាងជើង

❖ **លទ្ធផល** នយោបាយអព្យាក្រឹតរបស់កម្ពុជាចុះខ្សោយ ដោយ

- ប្រទេសជាមហាអំណាចនៃប្លុកទាំងពីរមិនទុកកម្ពុជាឱ្យរស់នៅក្នុងមាគ៌ាសន្តិភាព ហើយគេបានធ្វើសកម្មភាពប្រឆាំងនឹងនយោបាយអព្យាក្រឹត
- សហរដ្ឋអាមេរិកផ្តល់ជំនួយដល់កម្ពុជាពិសេសជំនួយផ្នែកយោធាដែលជំនួយនេះមានទិសដៅចិញ្ចឹមពួកស្តាំនិយម គោលបំណងផ្តួលរំលំសម្តេចនរោត្តមសីហនុ
- ប្រទេសថៃបានគាំទ្រសកម្មភាពខ្មែរសេរី ដែលជាកងទ័ពប្រឆាំងរាជរដ្ឋាភិបាល ដោយផ្តល់ដីឱ្យកសាងជំរំហាត់ទ័ព កសាងស្ថានីយវិទ្យុផ្សាយសំឡេង ដើម្បីប្រឆាំងនយោបាយសង្គមរាស្ត្រនិយម
- កងទ័ពវៀតណាមខាងត្បូងបានធ្វើសកម្មភាពឈ្លានពានលើទឹកដីខ្មែរតាមព្រំដែន
- កងទ័ពវៀតណាមខាងជើងបានបង្កើតមូលដ្ឋានទ័ពលើទឹកដីខ្មែរនៅតាមព្រំដែន។ ពួកនេះបានបណ្តុះបណ្តាល កងកម្លាំងខ្មែរក្រហមដើម្បីធ្វើបដិវត្តន៍។ សកម្មភាពរបស់ប្រទេសខាងលើមានទិសដៅប្រឆាំងនឹងនយោបាយ អព្យាក្រឹត។

❖ សរុបសេចក្តីមក នយោបាយអព្យាក្រឹតត្រូវបញ្ចប់ដោយសារកម្លាំងខាងក្នុង គឺការធ្វើរដ្ឋប្រហារថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ ដោយលោក លន់ នល់ ព្រះអង្គម្ចាស់ស៊ីសុវត្ថិ សិរីមតៈដើម្បីទម្លាក់សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ពីប្រមុខរដ្ឋ។ ការអូសទាញទាំងនេះបានធ្វើឱ្យកម្ពុជា ធ្លាក់ចូលទៅក្នុងសង្គ្រាមឥណ្ឌូចិនលើកទី២ ដោយជៀសពុំរួច ហើយទីបំផុតកម្ពុជាបានធ្លាក់ចូលក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិល និងរបបប្រល័យពូជសាសន៍។

❖ **ចំណុចត្រឹមត្រូវផ្សេងទៀត**

៨ +បានជាមានរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្តេច នរោត្តម សីហនុ នៅថ្ងៃទី១៨ មីនាឆ្នាំ១៩៧០ នៅចុងសម័យសង្គមរាស្ត្រនិយមជួបនូវបញ្ហាដូចជា៖

❖ **វិបត្តិនយោបាយ**

- សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រកាន់នូវនយោបាយអព្យាក្រឹតលំអៀងទៅរកកុម្មុយនីស្ត ដោយមានទំនាក់ទំនងជាមួយ ចិន វៀតណាមខាងជើង និងវៀតកុង
- មន្ត្រីអភិរក្សនិយមជាន់ខ្ពស់ និងស្តាំនិយមមួយចំនួនដែលមាននិន្នាការទៅរកពួកសេរី បានចាប់ផ្តើមធ្វើផែនការក្បត់សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ
- វត្តមានកងទ័ពវៀតណាមខាងជើង និងវៀតកុង លើទឹកដីខ្មែរ

- ការជ្រៀតជ្រែករបស់មហាអំណាចចូលក្នុងកិច្ចការនយោបាយផ្ទៃក្នុងខ្មែរ

❖ **វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច**

- បាត់ប្រាក់ចំណូលបណ្តាលមកពីការគេចពន្ធ និងការលក់ស្រូវឱ្យពួកយៀកកុង
- ការគ្រប់គ្រងឧស្សាហកម្មរដ្ឋមិនបានល្អ
- ការចំណាយខ្ទះតុល្យភាព
- បញ្ហាកសិកម្មជួបនឹងវិបត្តិ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រគ្មានប្រសិទ្ធភាព ទិន្នផលកសិកម្មទាប។
- ដើម្បីគេចពីសង្គ្រាមវៀតណាមឆ្នាំ១៩៦៣ សម្តេច នរោត្តមសីហនុ បានបដិសេធជំនួយអាមេរិក ឯជំនួយរបស់ចិនពុំអាចស្តារស្ថានភាពចុះខ្សោយនៃកងទ័ពបានទេ

❖ **វិបត្តិសង្គមកម្ពុជា**

- សង្គ្រាមស៊ីវិលចាប់ផ្តើមកើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៦៧
- នៅដើមឆ្នាំ១៩៧០ កងកម្លាំងខ្មែរក្រហម បានបង្កអសន្តិសុខ និងកាន់កាប់ទឹកដីស្មើ១/៥ នៃទឹកដីកម្ពុជាទាំងមូល
- សង្គមកម្ពុជាចែកមនុស្សជា៣ក្រុមផ្សេងៗគ្នាគឺ ក្រុមឆ្វេងនិយម ស្តាំនិយម និងក្រុមនិយមកណ្តាល
- អំពើពុករលួយ បក្សពួកនិយម
- ថ្ងៃទី៨-៩ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ មានបាតុកម្មប្រឆាំងវៀតណាមខាងជើង និងវៀតកុងដែលបំផុសដោយកងទ័ពនៅខេត្តស្វាយរៀង
- ថ្ងៃទី១១-១៦ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ មានកុប្បកម្មវាយកម្ទេច បំផ្លាញអគារស្ថានទូតវៀតណាមខាងជើងនិងការិយាល័យរណសិរ្សសេរីភាពជាតិវៀតណាមខាងត្បូងនៅក្រុងភ្នំពេញ

❖ **ចំណុចក្រឹមក្រវាផ្សេងៗទៀត**

+អធិប្បាយពីសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ៖

❖ **ការលេចឡើងនៃរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ (នយោបាយ)**

- ថ្ងៃទី**១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ រដ្ឋប្រហារ**ផ្តុះឡើងយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់ដឹកនាំដោយលោក លន់ នល់ និង ទ្រង់ សីរីមតៈ
- គេរក្សាទុកសភាជាឧបករណ៍ពង្រឹងអំណាច ដោយថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧០ដដែល គេបានកោះប្រជុំសភាទាំងពីរដើម្បីបោះឆ្នោតអនុម័ត
- ប្រកាសជាសាធារណរដ្ឋ នៅថ្ងៃទី៩ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧០ ដែលតែងតាំងលោក លន់ នល់ជាប្រធានាធិបតី
- បង្កើតរដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី ឆ្នាំ១៩៧២
- បោះឆ្នោតបង្កើតអ្នកតំណាងពលរដ្ឋ និងព្រឹទ្ធសភា នៅឆ្នាំ១៩៧២

❖ **សង្គមសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ**

- ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦៩ ទឹកដីកម្ពុជាតែងរងការទម្លាក់គ្រាប់បែកពីសំណាក់សហរដ្ឋអាមេរិកនិងកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរនៅឆ្នាំ១៩៧៣។
- ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧០ ពួកខ្មែរក្រហមបានបង្កអសន្តិសុខ និងកាន់កាប់តំបន់ជនបទ និងទីប្រជុំជនតូចៗនៅពាសពេញផ្ទៃប្រទេស។

- ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧២ ពួកខ្មែរក្រហមបានចាប់ផ្តើមផ្តោតទៅលើទីប្រជុំជនធំៗ ដោយចាញ់ផ្លោងចូលភ្នំពេញ និងកម្ទេចស្ពានជ្រោយចង្វារ...។
- ការទម្លាក់គ្រាប់បែក ការចាញ់ផ្លោង ការចាញ់រៈ ការចាញ់ផ្តក់រវាងភាគីជម្លោះកម្ពុជាបានធ្វើឱ្យប្រជាជននាំគ្នារៀសខ្លួនមករស់នៅទីរួមខេត្ត និងទីក្រុងភ្នំពេញ
- ក្នុងអំឡុងសង្គ្រាម៥ឆ្នាំ ក្រុងភ្នំពេញដូចជាបន្ទាយមួយដែលត្រូវខ្មាំងឡោមព័ទ្ធ និងបានជួបនូវ ៖
- កំណើនប្រជាជនទីក្រុងហួសប្រមាណ ព្រោះប្រជាជន១/៣ រៀសខ្លួនមកកាន់ទីក្រុង
- ប្រជាជនរងទុក្ខលំបាកវេទនា និងកំសត់ទុរគត ព្រោះខ្វះស្បៀង ម្ហូបអាហារឡើងថ្លៃហួសប្រមាណ...
- អ្នកស្រែចម្ការដែលឃ្លាតពីភូមិស្រុកបាត់បង់មុខរបរ គ្មានការងារធ្វើ ក្រាត់ក្រាសគ្រួសារ...
- សង្គ្រាមបានបន្សល់នូវស្ត្រីមេម៉ាយ ក្មេងកំព្រា អ្នកមានជំងឺ អ្នករបួស ជនពិការជាច្រើនសែននាក់។
- ក្រុងភ្នំពេញដែលធ្លាប់តែឆើតឆាយ និងជាគជនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍បានក្លាយជាទីប្រជុំជនដែលមានប្រជាជនជាងពីរលាននាក់រស់នៅយ៉ាងលំបាកគោកយ៉ាកបំផុត។

❖ **ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសម័យសាធារណរដ្ឋខ្មែរ**

- ជនរៀសខ្លួនគ្មានការងារធ្វើ និងជួបប្រទះនូវកង្វះស្បៀងអាហារប្រចាំថ្ងៃ
- អតិផរណាប្រាក់រៀលចេះតែបន្ត
- តម្លៃទំនិញចេះតែឡើងថ្លៃហួសកម្រិត
- ដើម្បីផ្តត់ផ្តង់ទីក្រុងភ្នំពេញ រដ្ឋាភិបាលសាធារណរដ្ឋខ្មែរពឹងផ្អែករលើស្បៀងមួយចំនួន ដែលរដ្ឋាភិបាលអាមេរិកផ្តល់ឱ្យដោយដឹកតាមកងនាវាតាមដងទន្លេមេគង្គ។
- នៅខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៥ ខ្មែរក្រហមបានកាត់ផ្តាច់ស្បៀងដែលឡើងតាមដងទន្លេ ដូច្នេះគឺនៅសល់តែផ្លូវអាកាសប៉ុណ្ណោះ។

❖ **សង្គ្រាមស៊ីវិលឆ្នាំ១៩៧០-១៩៧៥**

- សេដ្ឋកិច្ចជាតិត្រូវរាំងស្ទះដោយសង្គ្រាម
- ទីក្រុង និងទីប្រជុំជនមួយចំនួនធំត្រូវកាត់ផ្តាច់ពីគ្នាដោយកម្លាំងខ្មែរក្រហម
- រដ្ឋាភិបាលលន់ នល់គ្រប់គ្រងបានតែទីក្រុង និងទីប្រជុំជនមួយចំនួន
- ឥស្សរជននយោបាយច្រើនរូបនៅភ្នំពេញបង្កើតបក្សពួក និងប្រមូលទ្រព្យសម្បត្តិ ភ្លេចប្រយោជន៍ជាតិ ក្នុងនោះក៏មានលោកលន់ ណុន (ប្អូនប្រុស លន់ នល់) ដែរ
- នាយទាហានខ្លះលក់ឃុទ្ធាបករណ៍ឱ្យពួកខ្មែរក្រហម។
- នៅដើមឆ្នាំ១៩៧៣ ពួកខ្មែរក្រហមបានពិសោធធ្វើកម្មវិធីសហករណ៍នីយកម្ម និងអនុវត្តដោយបង្ខំក្នុងតំបន់មួយចំនួនដែលពួកគេគ្រប់គ្រង ស្របពេលដែលសហរដ្ឋអាមេរិកទម្លាក់គ្រាប់បែក។

❖ **ការផ្តួលរលំរបបសាធារណរដ្ឋខ្មែរ**

- នយោបាយ
  - អស្ថិរភាពដោយសារសង្គ្រាម
  - អាមេរិកដកខ្លួនពីឥណ្ឌូចិន
  - ខ្មែរក្រហម វាយចូលក្រុងភ្នំពេញ
- សេដ្ឋកិច្ច
  - អតិផរណាប្រាក់រៀល

- ដីស្រែចម្ការត្រូវចោះបង់ ខ្វះស្បៀង
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបំផ្លាញ...

- សង្គម
  - អំពើពុករលួយ
  - បក្សពួកនិយម
  - ពោរពេញដោយភាពអាប់អួរ

❖ **ការខ្ចះខ្ចាតដោយសារសង្គ្រាម និងផលវិបាក**

- សង្គ្រាមបានសម្លាប់ប្រជាជនកម្ពុជាជាងមួយលាននាក់
- ប្រជាជនភៀសខ្លួនពីជនបទចូលទីក្រុង រស់ដោយខ្វះស្បៀង ជួបភាពអនាថិបតេយ្យ អំពើហិង្សា ចោរកម្ម...
- អំពើសូកប៉ាន់រឹតដុះដាលដល់វិស័យសិក្សាធិការ
- បំផ្លាញធនធានមនុស្ស គ្រឹះស្ថានសិក្សា វត្តអារាម...
- ដីស្រែចម្ការត្រូវចោះបង់ចោល ព្រមទាំងក្លាយទៅជាចម្ការមីន និងរណ្តៅគ្រាប់ B៥២
- រោងចក្រឧស្សាហកម្ម៧៥ភាគរយ ត្រូវបំផ្លិចបំផ្លាញ
- ចម្ការកៅស៊ូត្រូវបាត់បង់
- ផ្លូវថ្នល់ និងស្ពានពី៧០ភាគរយ ទៅ៨០ភាគរយត្រូវអន្តរាយ។
- អស្ថិរភាពនយោបាយដោយសង្គ្រាមស៊ីវិល បានបង្កវិនាសកម្មលើគ្រប់វិស័យដែលជាឱកាសឱ្យខ្មែរក្រហមឡើងកាន់អំណាចនៅឆ្នាំ១៩៧៥។
- ដូចនេះសង្គ្រាមបានបង្កមហន្តរាយ និងបំផ្លាញហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ គ្រឹះសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងនាំកម្ពុជាទៅរកបបប្រល័យពូជសាសន៍។

❖ **ចំណុចត្រឹមត្រូវផ្សេងៗទៀត**

៥+តួអង្គសំខាន់ៗក្នុងការស្វែងរកសន្តិភាពនៅកម្ពុជា មានសម្តេចនរោត្តម សីហនុ និងសម្តេច ហ៊ុន សែន

❖ **សម្តេចនរោត្តម សីហនុ ជាព្រះវររាជបិតា ឯករាជ្យ បង្រួបបង្រួមជាតិ និងឯកភាពជាតិខ្មែរ**

- ជាអ្នកនយោបាយដែលមានបទពិសោធ ដែលធ្លាប់នាំឯករាជ្យជូនកម្ពុជា
- ជាអ្នកផ្តួចផ្តើមឱ្យមានការចរចារកសន្តិភាព
- ជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់ (SNC)
- ជាអ្នកចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពនៅទីក្រុងប៉ារីស ថ្ងៃទី២៣ តុលា ឆ្នាំ១៩៩១
- ជាអ្នកបង្រួបបង្រួមជាតិ ជាអ្នកផ្សះផ្សារជាតិដោយធ្វើការផ្សះផ្សារវិបត្តិក្រោយការចោះឆ្នោតឆ្នាំ ១៩៩៣ ដែលកើតចេញពីការដណ្តើមឥទ្ធិពលគ្នារវាងគណបក្សហ៊ុនស៊ុនប៉ិច និងគណបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បង្កើតបានជារដ្ឋាភិបាលចម្រុះ
- ជាអ្នកផ្សះផ្សារលើវិបត្តិនយោបាយក្រោយការចោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រឆ្នាំ១៩៩៨-២០០៣

❖ សម្តេចហ៊ុន សែន

- ជាអ្នកនយោបាយដែលមានឧត្តមភាពផ្នែកការទូត
- ជាអ្នកផ្តួចផ្តើមឱ្យមានការចរចារកសន្តិភាព
- ជាអ្នកចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាពនៅទីក្រុងប៉ារីស (ថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១)

- ជាអ្នកចានាអ:អាងសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ក្នុងពេលចោ:ឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ ថ្ងៃទី២៣-២៨ ឧសភា ១៩៩៣
- ជាអ្នកផ្ស:ផ្សាវបែក្តិនយោបាយក្រោយចោ:ឆ្នោតឆ្នាំ១៩៩៣ ឆ្នាំ១៩៩៨ ឆ្នាំ២០០៣ ឆ្នាំ២០០៨ និងឆ្នាំ ២០១៣
- ជាអ្នកបញ្ចប់សង្គ្រាមស៊ីវិលទាំងស្រុងនៅកម្ពុជា ដោយអនុវត្តនយោបាយឈ្ន: ឈ្ន: ដែលបានរំលាយអង្គការចាត់តាំងខ្មែរក្រហម និងធ្វើសមាហរណកម្មកងកម្លាំងខ្មែរក្រហម ឱ្យមកចូលរួមរស់ជាមួយរាជរដ្ឋាភិបាលនៅឆ្នាំ១៩៩៨ នាំមកនូវសុខសន្តិភាពបន្ទាយកម្មនៅកម្ពុជា

❖ **ចំណុចក្រឹមក្រៅផ្សេងៗទៀត**

+សមិទ្ធផលសំខាន់ៗក្នុងរយ:ពេល២០ ចុងក្រោយនេះ៖

❖ **នយោបាយ**

- ប្រទេសជាតិមានសុខសន្តិភាពពេញបរិបូណ៌
- ក្លាយជាសមាជិកអាស៊ាន ឆ្នាំ១៩៩៩
- មានសមភាពជាមួយប្រទេសនានាក្នុងតំបន់
- ស្មើមុខស្មើមាត់លើឆាកអន្តរជាតិ

❖ **សេដ្ឋកិច្ច**

- កំណើនវិយោគទុន
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចរីកដុះដាលពេញប្រទេស
- ប្រជាជនមានការងារច្រើន
- ប្រជាជនមានជីវភាពសមរម្យ
- រក្សាបាននូវស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចក្នុងរង្វង់៧%
- សេវាកម្មមានការរីកចម្រើន
- ទេសចរណ៍មានការរីកចម្រើន

❖ **សង្គម វប្បធម៌**

- កំណើនសាលារៀនគ្រប់ភូមិសិក្សា
- ធ្វើកំណែទម្រង់វិស័យអប់រំស៊ីជម្រៅ
- កំណើនមណ្ឌលសុខភាព មន្ទីរពេទ្យ និងមន្ត្រីសុខាភិបាល
- លើកស្ទួយសាសនា
- ស្ពាន ផ្លូវថ្នល់ អគារ មានការរីកចម្រើន
- មានការធានារ៉ាប់រងហានិភ័យការងារ(បសស)
- ការផ្គត់ផ្គង់ អគ្គិសនី ទឹកស្អាត បង្គន់អនាម័យ

❖ **ចំណុចក្រឹមក្រៅផ្សេងៗទៀត**

ថ្ងៃអាទិត្យ ៧រោច ខែអស្សុជ ឆ្នាំកុរ ឯកស័ក ព.ស.២៥៦៣
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី២០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩
ប្រធានក្រុមកំណែ